Het leefklimaat van jongeren in De Koppeling

Stap 2 van het stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg

Instellingsrapport

Inspectie Jeugdzorg
Inspectie van het Onderwijs

Utrecht, april 2011

Samenvatting

De Inspectie Jeugdzorg doet stapsgewijs onderzoek naar de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg. De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 uitgevoerd, het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg. In 2010 en 2011 komt stap 2 aan bod, het toezicht op opvoeding, dagprogrammering en personeel. De inspectie heeft het toezicht stap 2 toegespitst op het leefklimaat binnen de instelling, omdat een goed leefklimaat van de jongeren een randvoorwaarde voor hun behandeling is en omdat in de gesloten jeugdzorg jongeren tegen hun wil kunnen worden opgenomen.

De Inspectie Jeugdzorg voert het toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs, omdat de samenwerking van instelling en school een belangrijke factor is als het gaat om een veilig en verantwoord leefklimaat. De inspecties richten zich daarbij op het onderwijs dat *binnen* de instelling wordt gegeven. Bij De Koppeling wordt het onderwijs binnen de instelling verzorgd door het Altra College. De Inspectie van het Onderwijs heeft sinds 2010 het toezicht op de school geïntensiveerd en een apart traject afgesproken. Om die reden heeft de Inspectie van het Onderwijs bij het gezamenlijke toezicht niet apart toezicht gedaan naar de kwaliteit van de school.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de instelling in staat is om een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden.
De Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs geven samen antwoord op de vraag of de kwaliteit van de samenwerking van school en instelling voldoende is.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat de kwaliteit van het leefklimaat in De Koppeling voor jongeren *onvoldoende* is.
Belangrijke knelpunten daarbij zijn onder andere:

- voor jongeren bieden de dagprogramma's weinig mogelijkheden om tegemoet te komen aan hun individuele wensen;
- de woonkamers met kapot en vuil meubilair zijn moeilijk gezellig te maken en de jongeren en de groepsleiders vinden de kwaliteit van de warme maaltijden slecht;
- voor jongeren die meer begeleiding nodig hebben is in de praktijk geen extra personeel beschikbaar;
- omdat De Koppeling geen training biedt op het gebied van psychopathologie en de groepsleiders op onderdelen specialistische kennis missen, wordt er in de dagelijkse omgang met de jongeren niet het maatwerk geleverd dat zij nodig hebben.

De Koppeling komt goed uit het onderzoek wat betreft de inzet van de groepsleiders om een aandachtsvolle omgeving voor de jongeren te bieden. Jongeren ervaren aandacht voor wie ze zijn en wat hen bezighoudt. De groepsleiders proberen binnen de mogelijkheden in te gaan op wat de jongeren nodig hebben.

De inspectie beveelt aan dat de instelling zorgt dat binnen een half jaar alle indicatoren operationeel zijn. De inspectie wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij het leefklimaat van de jongeren gaat verbeteren. De inspectie zal het plan beoordelen.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs luidt dat De Koppeling en het Altra College *onvoldoende* samenwerken, waardoor een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren ontbreekt.

Belangrijke zaken die in de samenwerking verbeterd moeten worden zijn:

- de jongeren krijgen niet altijd onderwijs als docenten ziek zijn;
- de jongeren worden niet op een vergelijkbare manier benaderd en behandeld zowel op school als binnen de instelling, omdat school en instelling dit onvoldoende hebben afgestemd;
- de jongeren kunnen onvoldoende gericht werken aan hun perspectief, omdat school en instelling onvoldoende samenwerken met één plan en dit plan onvoldoende met alle betrokkenen bespreken en evalueren;
- het leefklimaat voor jongeren is minder veilig en voorspelbaar omdat school en onderwijs bij incidenten niet eenduidig handelen, registreren en evalueren.

De inspecties bevelen aan dat instelling en school zorgen dat binnen een half jaar alle indicatoren operationeel zijn. De Inspectie Jeugdzorg wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij de samenwerking met het Altra College gaat verbeteren. De inspectie gaat ervan uit dat de instelling de school bij het plan zal betrekken. De inspectie zal het plan beoordelen.

Inhoudsopgave

Samenvatting 3
Hoofdstuk 1 Inleiding 7
Hoofdstuk 2 Het leefklimaat in De Koppeling 9
2.1 Dagprogramma 9
2.2 Passende en aandachtvolle omgeving 12
2.3 Aandacht voor samenstelling leefgroep 14
2.4 Voldoende toegerust personeel leefgroep 15
Hoofdstuk 3 De samenwerking tussen De Koppeling en het Altra College 19
3.1 Samenwerking instelling en school 19
Hoofdstuk 4 Eindoordelen en aanbevelingen 23
4.1 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie Jeugdzorg 23
4.2 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Jeugdzorg 24
Bijlage 1 – Toetsingskader inspecties 25
Bijlage 2 – Rapport van bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs 29
Bijlage 3 – Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg 31
Bijlage 4 – Inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport 35

Hoofdstuk 1 Inleiding

Stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg
In september 2008 heeft de MOgroep Jeugdzorg het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg vastgesteld. Het Kwaliteitskader bevat veldnormen voor de sector en is opgesteld door afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties; naast de Inspectie Jeugdzorg zijn dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het Kwaliteitskader *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan deze normen. In navolging hiervan heeft de Inspectie Jeugdzorg toezicht in drie stappen gepland. Zij noemt dit het stapsgewijze toezicht, dat zij in 2008 op verzoek van de toenmalige minister voor Jeugd en Gezin is gestart bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg en dat loopt tot en met 2012.

De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 van het stapsgewijze toezicht uitgevoerd. Dit was het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg.
In 2010 en 2011 is de uitvoering van stap 2 van het stapsgewijze toezicht aan de beurt.

Stap 2: toezicht op een veilig en verantwoord leefklimaat
In stap 2 komen normen uit de volgende onderdelen van het Kwaliteitskader aan bod: opvoeding, dagprogrammering en personeel. De inspectie heeft het toezicht stap 2 toegespitst op het leefklimaat binnen de instelling[1], omdat een goed leefklimaat voor de jongeren een randvoorwaarde voor hun behandeling is en omdat in de gesloten jeugdzorg jongeren tegen hun wil kunnen worden opgenomen. De inspectie onderzoekt in hoeverre de instellingen voor gesloten jeugdzorg in staat zijn om een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden.

De inspectie beoordeelt aan de hand van een toetsingskader of het leefklimaat veilig en verantwoord is. Over de invulling van dit toetsingskader heeft de inspectie nauw overleg gehad met de sector gesloten jeugdzorg, zodat het gaat om zoveel mogelijk gedeelde opvattingen over wat een veilig en verantwoord leefklimaat is. Daarnaast heeft de inspectie zich laten inspireren door jongeren die hebben beschreven wat maakt dat het leven op de groep voor hen veilig is[2]. Zij noemen onder andere voldoende rust, regelmaat, ruimte en privacy; een aanpak gericht op herstel in plaats van beheersing; het benoemen wat goed gaat in plaats van wat verkeerd gaat; respect; vertrouwen, dat de groepsleiders het goede voorbeeld geven.

Goede samenwerking tussen school en instelling belangrijk voor een veilig en verantwoord leefklimaat
In het overleg over het toetsingskader heeft de sector gesloten jeugdzorg aangegeven dat ook de samenwerking met school een belangrijke factor is als het gaat om een veilig en verantwoord

[1] In het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg valt leefklimaat onder het thema opvoeding.
[2] Kwaliteitsstandaarden jeugdzorg Q4C, standaard 14. Zie ook bijlage 3.

leefklimaat. Wanneer een jongere in de gesloten jeugdzorg behandeld wordt, werken de school en de instelling tegelijkertijd met de jongere aan diens toekomst. De tijd die de jongere op school doorbrengt maakt een belangrijk deel uit van het dagprogramma. In een goede samenwerking versterken school en instelling elkaar en zorgen zij samen dat de jongere werkelijk een perspectief heeft voor zijn toekomst. Bij een ontbrekende of slechte samenwerking heeft de jongere daar zowel op school als op de leefgroep last van en wordt een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat niet vervuld.

Omdat de samenwerking met onderwijs zo belangrijk is voert de inspectie het toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs. De inspecties richten zich daarbij op het onderwijs dat *binnen* de instelling wordt gegeven. De Inspectie van het Onderwijs doet niet tegelijkertijd toezicht naar de kwaliteit van de school, wanneer zij een dergelijk toezicht kort voor het gemeenschappelijke toezicht nog heeft uitgevoerd bij de school. Het rapport van dit eerdere toezicht bij de school wordt als bijlage bij dit rapport gevoegd. Wel wordt onderzocht hoe de samenwerking is tussen instelling en school.

Dit rapport
De Inspectie Jeugdzorg geeft in dit rapport antwoord op de vraag in hoeverre De Koppeling in staat is een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden. De Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg geven samen antwoord op de vraag of de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling voldoende is.
Bij De Koppeling wordt het onderwijs binnen de instelling verzorgd door het Altra College. De Inspectie van het Onderwijs heeft bij het gezamenlijke toezicht niet apart toezicht gedaan naar de kwaliteit van de school. Zij heeft in het rapport van bevindingen van 3 maart 2010 geoordeeld dat de kwaliteit van het onderwijs op Altra College, De Koppeling belangrijke tekortkomingen vertoont. Dit rapport van bevindingen bevindt zich in bijlage 2. De Inspectie van het Onderwijs heeft het toezicht op de school geïntensiveerd.

Leeswijzer
In *hoofdstuk 2* staan de bevindingen van de Inspectie Jeugdzorg over het leefklimaat van de jongeren in de instelling.
In *hoofdstuk 3* staan de bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en de instelling.
In *hoofdstuk 4* staan de eindoordelen van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs en de aanbevelingen aan de instelling en de school.
In *bijlage 1* staat het toetsingskader. Hierin worden de thema's beschreven waarop de inspecties toetsen.
In *bijlage 2* staat het rapport van bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs.
In *bijlage 3* staat de onderzoeksopzet van de Inspectie Jeugdzorg beschreven.
In *bijlage 4* staat de inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport.

Hoofdstuk 2 Het leefklimaat in De Koppeling

Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg naar het leefklimaat kent vier thema's waarin de verwachtingen van de inspectie zijn aangegeven. De verwachtingen staan in het toetsingskader, dat in bijlage 1 is opgenomen. De thema's zijn:

- *het dagprogramma (routine leefgroep en vrije tijd)[3];*
- *passende en aandachtvolle omgeving;*
- *aandacht voor samenstelling groep;*
- *voldoende toegerust personeel leefgroep.*

Dit hoofdstuk bevat vier paragrafen die gewijd zijn aan de vier thema's. Elk thema is uitgewerkt in een criterium met bijbehorende indicatoren. De criteria geven weer wat de inspectie verwacht. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een instelling aan de verwachting voldoet.

Elke paragraaf begint met een tabel met daarin het criterium en de scores van de inspectie per indicator op een tweepuntsschaal: operationeel en niet operationeel.[4]
In het toetsingskader in bijlage 1 geeft de inspectie per criterium aan wanneer zij het als operationeel beoordeelt. De inspectie verwacht voor elke indicator een score operationeel.
In de toelichting na de tabel staan de feitelijke bevindingen: wat de inspectie tijdens haar toezicht met betrekking tot de indicatoren heeft gehoord en gezien. Het is mogelijk dat de feitelijke bevindingen samen een genuanceerd beeld geven met positieve en negatieve aspecten. Wanneer de inspectie een indicator als *niet operationeel* beoordeelt, wordt voorafgaand aan de feitelijke bevindingen toegelicht welke bevindingen hebben geleid tot het oordeel.

2.1 Dagprogramma

Scores per indicator

Criterium **De instelling zorgt voor een passende dagbesteding en –structuur voor de jongeren**	Operationeel	Niet operationeel
Indicatoren		
Dagprogramma sluit aan bij behoeften jongeren		√
Dagprogramma met voldoende en gevarieerd aanbod		√
Dagprogramma met invloed jongeren	√	

[3] De subthema's school en samenwerking tussen instelling en school komen aan bod in hoofdstuk 3.
[4] De scores zijn dus anders dan in het toezicht stap 1, waarin sprake was van een vierpuntsschaal: afwezig, aanwezig, operationeel en geborgd. De reden hiervoor is dat het toezicht naar het leefklimaat zich bij uitstek richt op de praktijk. Beleid op het gebied van leefklimaat is nauwelijks aan de orde in het onderzoek.

Toelichting

Dagprogramma sluit onvoldoende aan bij behoeften jongeren
De jongeren, ook die in een latere fase van hun behandeling zitten, hebben in De Koppeling maar beperkt de mogelijkheid om hun vrije tijd (op schooldagen en in het weekend) individueel in te vullen. De vele kamermomenten, ook in het weekend, sluiten niet aan op de behoefte van jongeren. De inspectie verwacht dat bij de dagprogrammering rekening wordt gehouden met wat een jongere nodig heeft en aankan en dat het programma voor jongeren aan het eind van hun behandeling anders is dan voor jongeren die net beginnen. Dit is bij De Koppeling onvoldoende het geval. Daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als niet operationeel.

De Koppeling heeft zes gesloten groepen, die dezelfde opbouw van het dagprogramma hebben. De jongeren volgen binnen de instelling een gestructureerd dagprogramma. Het dagprogramma bevat drie elementen: de dagelijkse routine in de leefgroep, het schoolprogramma en de vrije tijd. Er is een apart dagprogramma voor de schooldagen en voor de dagen in het weekend.
Behalve bij het begin van de behandeling in de zogenaamde wenfase is de dagelijkse routine hetzelfde voor alle jongeren op de leefgroep en niet afhankelijk van de fase van behandeling. Dit geldt ook voor het schoolprogramma van de jongeren die onderwijs bij de school volgen die gevestigd is binnen het gebouw van De Koppeling. De jongeren die onderwijs bij een school buiten De Koppeling volgen zitten meestal in een latere fase van hun behandeling en volgen het rooster van hun school.
Behalve de dagelijkse routine en het schoolprogramma hebben de jongeren vrije tijd. De vrije tijd bestaat bij De Koppeling voor een deel uit tijd die de jongere verplicht op zijn kamer doorbrengt, dit zijn de zogenaamde kamermomenten. Jongeren kunnen deze tijd maar beperkt naar eigen keuze invullen. Ze moeten het doen met de spullen die ze, afhankelijk van de fase van hun behandeling, op hun kamer mogen hebben (zie verder onder: *Fysieke leefomgeving met invloed jongeren*). De kamermomenten vullen de jongeren vaak in met slapen. Bij het begin van de behandeling in de wenfase heeft een jongere op zowel een doordeweekse dag als in het weekend meer kamermomenten dan in de verdere fases van behandeling. Later in de behandeling houden de jongeren twee kamermomenten per dag op een doordeweekse dag en drie kamermomenten per dag in het weekend. Dit geldt ook voor jongeren in de laatste fase van hun behandeling.
Daarnaast is er vrije tijd die afhankelijk van de fase van de jongere kan worden ingevuld. Activiteiten vinden binnen De Koppeling voornamelijk groepsgewijs plaats. Naarmate een jongere verder komt in de fases van zijn behandeling is het binnen De Koppeling mogelijk om een jongere binnen het dagprogramma meer vrijheid te geven doordat hij kan deelnemen aan activiteiten buiten de instelling. Een jongere kan dan bijvoorbeeld één of meerdere keren per week individueel naar een sport- of dansvereniging, sportschool of andere vorm van vrijetijdsbesteding gaan. In de praktijk is het niet vanzelfsprekend dat van deze individuele mogelijkheden gebruik wordt gemaakt. De groepsleiders kunnen een enkel voorbeeld noemen. De door de inspectie geïnterviewde jongeren hebben zulke vrijetijdsbesteding buiten niet, ondanks het feit dat ze al in een verdere fase van behandeling zitten. Wie zijn vrije tijd niet buiten de instelling besteedt, moet

op de leefgroep meedoen aan de verplichte groepsactiviteiten. Dit geldt ook voor de jongeren die in de laatste fase van hun behandeling zitten.

Aanbod dagprogramma onvoldoende en niet gevarieerd genoeg

De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat het dagprogramma voor wat betreft vrije tijd een beperkt aanbod heeft. Het aanbod sluit bovendien onvoldoende aan op de behoefte van de jongeren en met name van de jongens. Daarnaast zijn individuele activiteiten binnen en buiten de instelling onvoldoende vanzelfsprekend op de groepen.

De Koppeling heeft een team Vrije tijd & Vorming (VTV) dat een school vervangend programma organiseert in de weken dat de jongeren geen school hebben. Dit programma heeft ontspannende en educatieve onderdelen. Het team VTV organiseert daarnaast in de periodes dat de jongeren naar school gaan in de avonduren activiteitenclubs. Per periode worden drie, vier of vijf activiteitenclubs georganiseerd per week, waar zes tot acht jongeren aan kunnen deelnemen. Jongeren kunnen zich individueel opgeven voor deze clubs. In de laatste jaren was het aanbod onder andere: creatief, dansgroep, game night, meidenclub, pokerclub en Theatre Battle. Deze clubs zijn niet in de interviews genoemd, noch door de jongeren noch door de groepsleiders. Medewerkers van het VTV-team geven hierover aan dat de clubs niet in alle groepen 'leven' en dat deelname niet in alle leefgroepen lijkt te worden gestimuleerd. Het aanbod aan activiteiten is tot dusver ook meer op meisjes gericht en mist bijvoorbeeld sportclubs.

De jongeren geven aan dat ze de vrijetijdsbesteding saai vinden en niet vinden aansluiten bij wat ze willen en kunnen. Ze missen bijvoorbeeld voldoende sportieve activiteiten. De jongeren brengen de uren voornamelijk door met hun groepsgenoten op de eigen leefgroep. In één week heeft een groep bijvoorbeeld een groepsvergadering, één of twee keer groepsgewijs sporten en een groepsgewijze training. Extra sporten kan soms, maar dat is afhankelijk van het initiatief en de beschikbaarheid van groepsleiders en of er een ruimte vrij is. Op de groepen zijn spelletjes, puzzels en knutselspullen voor wie daar gebruik van wil maken. Verder kijken de jongeren veel televisie op de groep. Individueel extra sporten of muziek maken wordt alleen in het kader van therapie geboden.

Activiteiten buiten de instelling, waarbij het nog nodig is dat een groepsleider een jongere begeleidt, gaan regelmatig niet door omdat er geen extra personeel voor is en het aanwezige personeel in verband met de veiligheid binnen De Koppeling nodig is. Dat jongeren wanneer zij verder zijn in hun behandeling activiteiten buiten de instelling gaan doen, komt zoals hiervoor is beschreven wel eens voor, maar is noch voor de geïnterviewde jongeren noch voor de groepsleiders een vanzelfsprekendheid.

Jongeren hebben (beperkt) invloed op het dagprogramma

Binnen de beperkte mogelijkheden die het programma biedt, luisteren de groepsleiders naar wat de jongeren aangeven over wat zij graag samen willen doen. Daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als operationeel.

In onderling overleg mogen de jongeren bijvoorbeeld kiezen welke televisieprogramma's er gekeken worden. Ook stemmen de jongeren over bijvoorbeeld de keus welke sport de groep groepsgewijs gaat doen. Wanneer de jongeren er samen niet uitkomen, dan hakt een groepsleider de knoop door. Als de jongeren het niet eens zijn met zaken die op de groep gebeuren, dan kunnen

ze daar in bijvoorbeeld de groepsvergadering op terugkomen. Verder kunnen ze hun probleem bij het management aankaarten via de jongerenraad.

2.2 Passende en aandachtvolle omgeving

Criterium **De instelling zorgt voor een aandachtvolle omgeving voor de jongeren** ***Indicatoren***	Operationeel	Niet operationeel
Goede kwaliteit fysieke leefomgeving		√
Fysieke leefomgeving met invloed jongeren	√	
Respectvolle omgang		√
Aandachtvolle houding medewerkers ten opzichte van jongeren	√	

Toelichting

De fysieke leefomgeving is van onvoldoende kwaliteit
De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat veel meubilair in de leefgroepen kapot en/of vies is. Verder klagen zowel de jongeren als de groepsleiders over de slechte kwaliteit van het eten (warme maaltijden).
In de leefgroepen zijn met name de banken regelmatig ingezakt en is de bekleding kapot en vies. Ook de gordijnen zijn niet schoon. De instelling is zich ervan bewust dat niet al het meubilair in de leefgroepen voldoende molestbestendig is voor de gesloten jeugdzorg. Ook is de instelling op de hoogte van de klachten over de kwaliteit van het eten.

Jongeren hebben (beperkte) invloed op hun fysieke leefomgeving
De jongeren hebben invloed op hoe hun eigen kamer eruit ziet. Verder hebben ze in beperkte mate ook invloed op de inrichting van de leefgroep. Daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als operationeel.
De jongeren hebben een eigen kamer met een standaard inrichting, waarbij alle meubels vast zitten in de kamer. De jongeren mogen naarmate ze in een hogere fase van hun behandeling komen steeds meer eigen spullen op hun kamer hebben. In de eerste fase mogen de jongeren geen muziek op hun kamer draaien, in de fases daarna wel. Verder mogen de jongeren hun eigen kamer versieren met eigen spullen, zo lang het maar niet aanstootgevend of gevaarlijk is. De eigen kamers van de jongeren hebben geen televisie. Wanneer de jongeren televisie willen kijken dan kan dat in de leefgroep.
De jongeren hebben een beperkte invloed op hoe de leefgroep eruit ziet. Als ze iets veranderd willen hebben, dan kunnen ze dat aangeven in de groepsvergadering of via de jongerenraad. Als het mogelijk is en binnen het budget past, dan probeert de instelling aan de wensen van de jongeren tegemoet te komen. De jongeren geven aan dat met name wensen voor kleine spullen voor de woonkamer meestal wel gehonoreerd worden.

Geen respectvolle omgang door slecht voorbeeldgedrag

De indicator 'respectvolle omgang met de jongeren' bestaat uit meerdere onderdelen: de jongeren ervaren zowel *respect* en *vertrouwen* als *goed voorbeeldgedrag* van de groepsleiders.

De jongeren in De Koppeling voelen zich over het algemeen serieus genomen en gerespecteerd door hun groepsleiders. Toch beoordeelt de inspectie deze indicator als niet operationeel vanwege het regelmatig ontbreken van goed voorbeeldgedrag bij het eten. Vrijwel niemand, noch groepsleiders noch jongeren, vindt de warme maaltijden bij De Koppeling lekker. Dat sommige groepsleiders zich onttrekken aan deze maaltijd, terwijl de jongeren dat niet kunnen en mogen en ervoor gestraft worden als ze dat doen, is pijnlijk. Nog ernstiger vindt de inspectie het dat zulke groepsleiders eten van buiten de instelling halen en dit op de groep opeten. Wanneer de jongeren op de groep komen, kunnen zij dit eten ruiken. Deze handelwijze getuigt volgens de inspectie van een gebrek aan respect en aan inlevingsvermogen in de positie van de jongeren. Binnen de teams spreken de medewerkers elkaar wel op dit gedrag bij het eten aan, maar het blijft voorkomen.

Verder doen zich situaties in de leefgroepen voor, waarbij de groepsleiders zich niet houden aan de regels die wel voor de jongeren gelden. Zowel de jongeren als de medewerkers hebben hier diverse voorbeelden van gegeven. Niet alle voorbeelden zijn zo ernstig als het bovengenoemde voorbeeld. Voor de leidinggevenden is het geven van een goed voorbeeld een belangrijk aandachtspunt. Er zijn protocollen over kleding, gedrag en het omgaan met roostertijden.

Daarnaast geven de medewerkers aan dat vertrouwen van jongeren gewonnen kan worden door als team consequent te handelen en eenduidig op te treden op de groep. In de praktijk lukt dit de groepsleiders echter niet altijd, vooral niet wanneer er veel wisselingen in het team zijn. De leidinggevende heeft aangegeven dat het consequent en eenduidig optreden van groepsleiders richting jongeren een voortdurend aandachtspunt is binnen de instelling.

Medewerkers hebben aandachtvolle houding ten opzichte van jongeren

De groepsleiders hebben aandacht voor wat de jongeren bezighoudt. Daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als operationeel.

De groepsleiders vragen vaak aan de jongeren hoe het met hen gaat. Ook vragen ze bijvoorbeeld naar de thuissituatie van een jongere of hoe een verlof is verlopen. Verder geven ze complimenten, bijvoorbeeld als de jongeren positief gedrag laten zien. De groepsleiders geven aan dat het voor de ontwikkeling van een jongere heel belangrijk is om te horen wat er goed gaat en op welk punt hij of zij vooruit is gegaan. Op de groepen wordt rekening gehouden met de godsdienstige achtergrond van de jongeren.

De groepsleiders geven aan dat zij wanneer de jongeren op de groep zijn, ook tijd doorbrengen op het kantoor. Het lukt niet altijd voldoende om met twee groepsleiders tussen de jongeren op de groep te zijn. De groepsleiders hebben ook tijd nodig om op hun kantoor te rapporteren en bijvoorbeeld ouders en voogden te bellen. Als het voor de jongeren nodig is, laten zij het individuele contact met hen voorgaan voor het werk dat zij vanuit het kantoor moeten doen.

2.3 Aandacht voor samenstelling leefgroep

Criterium **De instelling heeft aandacht voor de samenstelling van de leefgroep** ***Indicatoren***	Operationeel	Niet operationeel
Bewustzijn problematiek jongeren	√	
Flexibele inzet personeel		√

Toelichting

Bij samenstelling van de leefgroep is de instelling bewust van de problematiek jongeren
De inspectie beoordeelt deze indicator als operationeel, omdat de instelling binnen haar mogelijkheden nagaat op welke leefgroep de jongere het best kan worden behandeld. Dit gebeurt in een multidisciplinair instroomoverleg voorafgaand aan de plaatsing van een jongere. Wanneer een jongere dat vanwege zijn problematiek nodig heeft, wordt deze op een GGZ-leefgroep geplaatst.

Als er geen sprake is van een spoedplaatsing bepaalt het wekelijkse instroomoverleg in welke groep een jongere komt. De instelling heeft twee GGZ-groepen en zes groepen voor gesloten jeugdzorg. Deze laatste zes groepen zijn onderverdeeld in drie meisjesgroepen, twee jongensgroepen en sinds kort één gemengde groep. Aan het instroomoverleg nemen een behandelverantwoordelijke, een psychiater en een afdelingsmanager deel. Tijdens het instroomoverleg wordt vooral beoordeeld of de jongere het beste op de GGZ-afdeling van de instelling kan worden geplaatst of niet. Zo niet, dan is het aan de behandelverantwoordelijke om te bepalen in welke groep voor gesloten jeugdzorg de jongere komt. Er wordt daarbij onder andere gekeken naar het geslacht, de achtergrond en de problematiek van de jongere. Zonodig overlegt de behandelverantwoordelijke met een collega.
Wanneer de instelling te maken heeft met een spoedplaatsing, dan wordt de jongere in de groep geplaatst waar plaats is. Met de behandelverantwoordelijke wordt wel gekeken of er contra-indicaties zijn. In dat geval wordt contact opgenomen met de plaatsende partij en besproken of er alternatieven zijn voor de jongere. Eenmaal geplaatst wordt er vrijwel nooit meer geschoven naar een andere leefgroep. Overplaatsing naar de GGZ-afdeling komt wel voor. Een jongere die voor de tweede keer wordt opgenomen, komt in een andere groep dan waar hij of zij in eerste instantie zat.

Er zijn onvoldoende mogelijkheden om het personeel flexibel in te zetten
De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat één op één begeleiding binnen De Koppeling wanneer jongeren dat nodig hebben, niet mogelijk is.

Zoals aangegeven komt flexibel extra mensen inzetten voor de begeleiding binnen De Koppeling, zoals één op één begeleiding, niet voor. Een keer extra meegaan met begeleid verlof is soms wel mogelijk, maar alleen als er extra medewerkers kunnen worden ingeroosterd.

2.4 Voldoende toegerust personeel leefgroep

Criterium **De instelling draagt zorg voor voldoende toegerust personeel** ***Indicatoren***	Operationeel	Niet operationeel
Verklaring omtrent gedrag medewerkers		√
Kennis en vaardigheden medewerkers		√
Toerusting personeel: sturing en coaching		√

Toelichting

Onregelmatigheid bij verklaring omtrent gedrag medewerkers
Voor vaste en tijdelijke nieuwe medewerkers vraagt de instelling een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) aan. De inspectie beoordeelt deze indicator toch als niet operationeel. De inspectie constateerde meerdere onregelmatigheden bij de toetsing van tien willekeurige personeelsdossiers van zowel vaste als tijdelijke medewerkers. Voor de inspectie is de belangrijkste onregelmatigheid dat er geen nieuwe VOG is aangevraagd voor een medewerker die een geheel andere functie ging vervullen. In de laatste functie heeft deze medewerker als groepsleider andere verantwoordelijkheden en veel meer en een veel nauwer contact met de jongeren dan in de functie waarvoor de VOG is afgegeven (administratieve kracht). De instelling heeft hierover verklaard dat zij voor elke medewerker, ongeacht de functie die deze gaat uitvoeren, eenzelfde VOG aanvragen, namelijk bedoeld om te werken in direct contact met jongeren. De inspectie heeft hierover informatie ingewonnen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie en geconstateerd dat het ministerie niet automatisch volgt wat er in de aanvraag wordt gevraagd. De locatie waar gewerkt wordt speelt een rol, maar het ministerie maakt een zelfstandige afweging waarbij rekening wordt gehouden met het belang van de medewerker. Wanneer een VOG wordt afgegeven is niet zichtbaar welke afwegingen het ministerie heeft gemaakt, zodat de instelling niet weet of hun verzoek is opgevolgd of dat er andere afwegingen zijn gemaakt. De inspectie vindt dat daarom steeds een nieuwe VOG moet worden aangevraagd voor elke andere functie.
Bij vier van de tien medewerkers is de VOG later afgegeven dan het moment waarop ze in dienst zijn getreden. Verder is bij twee van de tien medewerkers geen VOG aangevraagd voor een andere functie dan waarin de medewerker werkzaam is, waaronder bovengenoemde medewerker. In het dossier van één medewerker, die meer dan tien jaar geleden in dienst is gekomen, is geen VOG aangetroffen.

Kennis en vaardigheden: medewerkers missen op onderdelen kennis
Jongeren in de gesloten jeugdzorg hebben ernstige problemen en vragen veel van de kennis en vaardigheden van de medewerkers zowel op pedagogisch gebied als voor wat betreft de specifieke problematiek van de jongeren. Wanneer de kennis en vaardigheden onvoldoende zijn, kunnen de medewerkers in de dagelijkse omgang niet het maatwerk leveren dat de jongeren in de gesloten jeugdzorg nodig hebben.

De Koppeling geeft de groepsleiders geen training in psychopathologie. De groepsleiders geven aan op onderdelen specialistische kennis te missen en onvoldoende kennis van de werking van medicijnen te hebben, daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als niet operationeel.

Alle groepsleiders hebben of volgen een relevante HBO-opleiding. Verder nemen de groepsleiders deel aan de basistrainingen binnen de instelling, waaronder de training in het sociale competentiemodel, de training omgaan met agressie en de training in het omgaan met het registratiesysteem Care4. De training omgaan met agressie wordt periodiek herhaald. Psychopathologie maakt geen onderdeel uit van het trainingspakket.
De behandelverantwoordelijke en de leidinggevende geven aan het niveau van kennis en vaardigheden van de groepsleiders voldoende te vinden. Ook de groepsleiders geven zelf aan dat zij over voldoende basiskennis beschikken om het werk te doen. Wanneer de problematiek van de jongeren daarom vraagt, proberen de groepsleiders in overleg met de behandelverantwoordelijke binnen hun mogelijkheden maatwerk voor de jongere te leveren. De groepsleiders geven aan dat er weinig aandacht is voor wat de problematiek van een jongere betekent voor de problematiek van anderen in de groep. Verder geven de groepsleiders aan dat zij op onderdelen specialistische kennis missen. Ze noemen bijvoorbeeld kennis over hoe te handelen bij een jongere met een licht verstandelijke beperking of een jongere met ernstige verslavingsproblematiek.
De groepsleiders geven aan dat de verstrekking van medicijnen onvoldoende gestructureerd gebeurt en dat ze onvoldoende kennis hebben over de werking van medicijnen bij jongeren. Medicijnen worden soms vergeten en mogen dan niet meer worden ingehaald.

Toerusting personeel: personeel ervaart onvoldoende sturing
De Koppeling zet in op een bedrijfscultuur waarbij HBO-opgeleide medewerkers zelf bepalen welke informatie ze nodig hebben en deze zelf gaan halen binnen de instelling. De medewerkers ervaren een gebrek aan kennis en informatie over onderwerpen die voor hun werk van belang zijn. Zij missen daarin sturing en facilitering. De inspectie beoordeelt deze indicator daarom als niet operationeel.
De Koppeling stimuleert de groepsleiders een HBO-opleiding te volgen voor zover ze dat nog niet hebben gedaan. De groepsleiders kunnen onder andere informatie en ondersteuning vragen aan medewerkers van JellinekMentrum (verslavingszorg), die binnen de instelling spreekuur hebben. Ook heeft de instelling de beschikking over een kinder- en jeugdpsychiater die informatie kan geven, maar deze heeft het erg druk. Groepsleiders geven aan dat zij het lastig vinden dat zij de informatie niet aangereikt krijgen maar er zelf achteraan moeten.
Twee keer per jaar krijgt ieder team scholing op een door henzelf gekozen thema dat past bij wat in hun team speelt. Een voorbeeld hiervan is een scholing op het gebied van eetstoornissen.

Daarnaast zijn er enkele plenaire themabijeenkomsten per jaar. Deze themabijeenkomsten zijn op vrijdag en de ervaring is dat alleen medewerkers daar naar toe komen die dienst hebben. Daarnaast bespreken de teams tijdens de wekelijkse teamvergadering de ene week organisatorische zaken en de andere week inhoudelijke thema's. In de teamvergadering analyseert de behandelverantwoordelijke samen met de groepsleiders bijvoorbeeld het gedrag van een jongere.

Hoofdstuk 3 De samenwerking tussen De Koppeling en het Altra College

Dit hoofdstuk gaat over het thema samenwerking tussen de school, die binnen de instelling gevestigd is en de instelling. Het thema is uitgewerkt in een criterium met bijbehorende indicatoren. Het criterium geeft weer wat de inspecties verwachten. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een school en een instelling aan de verwachting voldoen.

Het hoofdstuk begint met een tabel met daarin het criterium en de scores van de inspecties per indicator op een tweepuntsschaal: operationeel en niet operationeel.
In het toetsingskader in bijlage 1 geven de inspecties per criterium aan wanneer zij het als operationeel beoordelen. De inspecties verwachten voor elke indicator een score operationeel.
In de toelichting na de tabel staan de feitelijke bevindingen: wat de inspecties tijdens het toezicht met betrekking tot de indicatoren heeft gehoord en gezien. Het is mogelijk dat de feitelijke bevindingen samen een genuanceerd beeld geven met positieve en negatieve aspecten. Wanneer de inspecties een indicator als *niet operationeel* beoordelen, wordt voorafgaand aan de feitelijke bevindingen toegelicht welke bevindingen hebben geleid tot het oordeel.

3.1 Samenwerking instelling en school

Criterium **De instelling en de school zorgen voor een aandachtvolle omgeving voor de jongeren** ***Indicatoren***	Operationeel	Niet operationeel
Onderwijs is een essentieel onderdeel van de behandeling		√
School en instelling werken voldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren		√
School en instelling werken voldoende samen bij het behandelplan		√
School en instelling werken voldoende samen bij incidenten		√

Toelichting

Onderwijs is geen essentieel onderdeel van de behandeling
De inspecties vinden het belangrijk dat de school ook bij ziekte van docenten doorgaat met onderwijs. Zij beoordelen deze indicator als niet operationeel, omdat de school de jongeren regelmatig terugstuurt naar de groep als er lessen uitvallen.

Wanneer docenten bijvoorbeeld ziek zijn en hun lessen niet kunnen geven, probeert de school deze lessen op te laten vangen door andere docenten. Als dat niet lukt, worden de jongeren teruggestuurd naar de groepen. Dit gebeurt regelmatig.

Alle jongeren gaan in principe naar school. Bij binnenkomst gaan de jongeren over het algemeen naar de school binnen het gebouw. Wanneer een jongere het aankan, kan deze naar een school buiten De Koppeling. Soms kan een jongere dat al direct na opname, maar vaker gebeurt dat in een latere fase van de behandeling. De instelling maakt zo snel mogelijk na binnenkomst een samenvatting van de beschikbare informatie over een jongere voor de school. Binnen drie dagen na binnenkomst probeert de school een gesprek te hebben met de jongere en te starten met het onderwijs. Soms lukt dit al dezelfde dag, zeker als er voldoende informatie is.

School en instelling werken onvoldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren
De inspecties beoordelen deze indicator als niet operationeel, omdat zowel groepsleiders als docenten aangeven dat zij onvoldoende door de andere groep geïnformeerd worden. Ze missen afstemming over hoe zij de jongeren op een vergelijkbare manier kunnen benaderen.

Er is wel geregeld dat de docenten iedere ochtend op alle leefgroepen komen om te horen hoe het 's avonds en 's nachts met de jongeren is gegaan. Verder vragen de docenten na welke jongere niet naar de lessen komt en waarom niet. De docenten delen deze informatie voorafgaand aan de lessen met elkaar. Er is niet geregeld dat de groepsleiders na schooltijd ook informatie ophalen bij de docenten om te horen hoe het op school ging.
Daarnaast zijn er regelmatig casuïstiekbesprekingen binnen de instelling, waarbij de school aansluit. De school levert daarvoor een observatieverslag met daarin de doelen en het schoolniveau van de jongere aan. Op deze manier wordt ook duidelijk of een jongere op school ander gedrag vertoont dan in de groep. Afstemming over hoe jongeren op een vergelijkbare manier kunnen worden benaderd op de school en op de leefgroepen wordt echter door docenten en groepsleiders gemist.

School en instelling werken onvoldoende samen bij het behandelplan
De school en de instelling hebben ieder hun eigen plan voor de jongeren. De instelling maakt individuele behandelplannen en de school individuele handelingsplannen. Dit zijn twee van elkaar gescheiden stukken. De plannen zijn niet op elkaar afgestemd. Daarom beoordelen de inspecties deze indicator als niet operationeel.
De instelling neemt in de behandelplannen een alinea op over school, maar deze informatie is vrij summier. Daarnaast vinden de besprekingen en de evaluaties van de behandelplannen vaak plaats onder schooltijd, zodat docenten deze zelden kunnen bijwonen. De inbreng van de docenten in de behandelplanbesprekingen gebeurt daarom meestal in de vorm van een kort verslag. De docenten geven aan dat zij hierdoor het contact met de ouders missen. Ze kunnen bijvoorbeeld niet apart met de ouders over de vorderingen van hun kind spreken. De enige manier voor de docenten om met de ouders in contact te komen is door het organiseren van een jaarlijkse ouderavond. Verder is er geen structureel overleg tussen de schoolmentor en de mentor van de groep over het individueel handelingsplan dat de school voor de jongere heeft opgesteld.
De school heeft geen dag- of weekplanning en de jongeren hebben ook geen overzicht om de leerstof te plannen. Een aantal jongeren klaagt over het gebrek aan uitdaging op school. De

jongeren krijgen alleen huiswerk als ze daarom vragen, terwijl er in hun dagprogramma op de groep wel tijd is om huiswerk te maken.

School en instelling werken onvoldoende samen bij incidenten

De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat de school en de instelling geen gedeelde opvatting hebben van wat een incident genoemd wordt en geen gedeelde opvatting over hoe een incident in gezamenlijkheid moet worden aangepakt. Ook is er onvoldoende uitwisseling over incidenten.

Na een incident op school wordt de jongere meegenomen naar de groep. De jongere kan pas terug als er een gesprek is geweest met de docent. De school en de instelling hebben verschillende procedures voor het registreren van incidenten. Verder verschillen de codes waaronder wordt geregistreerd en de definities van wat er moet worden geregistreerd. Ook hebben de school en de instelling geen inzage in elkaars incidentenregistratie. De school en de instelling spreken niet dezelfde taal. Wat op school een incident is hoeft in de instelling geen incident te zijn en andersom.

Hoofdstuk 4 Eindoordelen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk oordeelt de Inspectie Jeugdzorg in hoeverre de instelling in staat is een veilig en verantwoord leefklimaat voor jongeren te bieden en oordelen de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg samen over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling.
Paragraaf 4.1 bevat het eindoordeel en de aanbeveling van de Inspectie Jeugdzorg over het leefklimaat in de instelling.
Paragraaf 4.2 bevat het eindoordeel en de aanbeveling van de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling.

4.1 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie Jeugdzorg

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat de kwaliteit van het leefklimaat in De Koppeling voor jongeren onvoldoende is.
De instelling scoort 4 van de 12 indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee **onvoldoende** aan de verwachtingen van de inspectie.

Belangrijke knelpunten daarbij zijn onder andere:

- voor jongeren bieden de dagprogramma's weinig mogelijkheden om tegemoet te komen aan hun individuele wensen;
- de woonkamers met kapot en vuil meubilair zijn moeilijk gezellig te maken en de jongeren en de groepsleiders vinden de kwaliteit van de warme maaltijden slecht;
- voor jongeren die meer begeleiding nodig hebben is in de praktijk geen extra personeel beschikbaar;
- omdat De Koppeling geen training biedt op het gebied van psychopathologie en de groepsleiders op onderdelen specialistische kennis missen, wordt er in de dagelijkse omgang met de jongeren niet het maatwerk geleverd dat zij nodig hebben.

De Koppeling komt goed uit het onderzoek wat betreft de inzet van de groepsleiders om een aandachtsvolle omgeving voor de jongeren te bieden. Jongeren ervaren aandacht voor wie ze zijn en wat hen bezighoudt. De groepsleiders proberen binnen de mogelijkheden in te gaan op wat de jongeren nodig hebben.

Aanbeveling

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij het thema het leefklimaat van jongeren op operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij De Koppeling bij acht indicatoren nog niet het geval is, beveelt de inspectie aan dat deze binnen een half jaar operationeel zijn. De inspectie wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij het leefklimaat van de jongeren gaat verbeteren. De inspectie zal het plan beoordelen op volledigheid, realisme, en ambitie. Dat wil zeggen dat de inspectie nagaat of

het plan aansluit op de tekortkomingen die de inspectie heeft geconstateerd en of het plan voldoende urgentie toont om de noodzakelijke verbeteringen aan te brengen.

4.2 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Jeugdzorg

Het eindoordeel luidt dat De Koppeling en het Altra College onvoldoende samenwerken, waardoor een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren ontbreekt.

De school en de instelling scoren op geen van de 4 indicatoren operationeel en voldoen daarmee niet aan de verwachtingen van de inspecties.

Belangrijke zaken die in de samenwerking verbeterd moeten worden zijn:

- de jongeren krijgen niet altijd onderwijs als docenten ziek zijn;
- de jongeren worden niet op een vergelijkbare manier benaderd en behandeld zowel op school als binnen de instelling, omdat school en instelling dit onvoldoende hebben afgestemd;
- de jongeren kunnen onvoldoende gericht werken aan hun perspectief, omdat school en instelling onvoldoende samenwerken met één plan en dit plan onvoldoende met alle betrokkenen bespreken en evalueren;
- het leefklimaat voor jongeren is minder veilig en voorspelbaar omdat school en onderwijs bij incidenten niet eenduidig handelen, registreren en evalueren.

Aanbeveling

De inspecties zijn van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg en de scholen bij het thema samenwerking op operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij De Koppeling en het Altra College bij vier indicatoren nog niet het geval is, bevelen de inspecties aan dat deze binnen een half jaar operationeel zijn.

De Inspectie Jeugdzorg wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij de samenwerking met het Altra College gaat verbeteren. De inspectie gaat ervan uit dat de instelling de school bij het plan zal betrekken. De inspectie zal het plan beoordelen op volledigheid, realisme, en ambitie. Dat wil zeggen dat de inspectie nagaat of het plan aansluit op de tekortkomingen die de inspectie heeft geconstateerd en of het plan voldoende urgentie toont om de noodzakelijke verbeteringen aan te brengen.

Bijlage 1 – Toetsingskader inspecties

Toelichting op scoreclassificaties per criterium.

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
Dagprogramma (leefgroep, vrije tijd)	De instelling zorgt dat het dagprogramma voldoende aansluit op de behoeften van jongeren	- jongeren ervaren dat het dagprogramma aansluit bij wat ze willen en aankunnen - medewerkers passen binnen de mogelijkheden het dagprogramma aan op wat jongeren willen en aankunnen	jongeren medewerkers dagprogramma
	De instelling zorgt voor voldoende en gevarieerd aanbod in het dagprogramma	- jongeren ervaren dat er voldoende dagprogramma is met een gevarieerd aanbod - medewerkers zorgen voor voldoende dagprogramma met een gevarieerd aanbod	jongeren medewerkers dagprogramma
	De instelling zorgt ervoor dat de jongeren voldoende invloed kunnen hebben op het dagprogramma	- jongeren ervaren dat zij invloed hebben op de invulling van het dagprogramma - medewerkers bieden jongeren de mogelijkheid om invloed te hebben op de invulling van het dagprogramma	jongeren medewerkers
Dagprogramma (school)	De intake van de school is van voldoende kwaliteit	- school heeft een heldere intakeprocedure waarbij voorgeschiedenis en toekomstige schoolloopbaan expliciet worden vastgelegd samen met de jongere	jongeren documenten
	De school zorgt dat iedere leerling op het juiste niveau met het onderwijs begint	- commissie van begeleiding (CvB) bepaalt voor *alle* leerlingen de beginsituatie	CvB leerlingendossiers
	De school volgt de vorderingen en ontwikkelingen van de leerlingen voldoende	- voor alle leerlingen is er een leerlingvolgsysteem en op basis van dit systeem wordt het onderwijs vormgegeven	medewerkers school leerlingendossiers
	De school heeft per leerling een toegesneden handelingsplan	- de school heeft een aanbod en aanpak die past bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen verwoord in het handelingsplan	medewerkers school leerlingendossiers
	De school heeft aandacht voor de samenstelling van de schoolgroepen	- de school bepaalt de samenstelling van de schoolgroepen aan de hand van de ontwikkelingsbehoeften van individuele jongeren	medewerkers school jongeren lesobservaties

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
	De school zorgt dat het personeel goed toegerust is voor het werk	- medewerkers worden structureel ondersteund bij het uitvoeren van hun dagelijkse werkzaamheden en maken gebruik van inwerkprogramma's, interne opleidingen en andere ondersteuningsvormen	medewerkers school documenten
Samenwerking instelling en school	Het onderwijs is een essentieel onderdeel van de behandeling en heeft een vanzelfsprekende plaats	- bij opname in de instelling gaan jongeren zo snel mogelijk naar school - jongeren vertellen dat ze niet lang (1 à 2 weken) op plaatsing op school hebben gewacht - er is geen lesuitval waardoor jongeren niet naar school kunnen - de school registreert en analyseert de lesuitval	jongeren medewerkers instelling en school documenten
	School en instelling werken voldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren	- de inhoud van het multidisciplinair overleg is vastgelegd en betreft in ieder geval de dagelijkse begeleiding van individuele jongeren, zowel op de groepen als op school	medewerkers instelling en school
	School en instelling werken voldoende samen bij het handelingsplan	- bespreken en evalueren van de handelingsplannen is ingebed in de overlegstructuur van de school en maakt onderdeel uit van het overleg met de instelling	medewerkers instelling en school jongeren
	School en instelling werken voldoende samen bij incidenten	- de samenwerking tussen school en instelling is geformaliseerd en maakt deel uit van het instellingsbeleid - de procedure voor het melden en registreren van incidenten is bij de medewerkers bekend en wordt als zodanig ook toegepast - er is een overzichtelijke incidentenregistratie toedracht en afhandeling van incidenten wordt grondig onderzocht en vastgelegd	medewerkers instelling en school jongeren leerlingendossiers
Aandachtvolle omgeving	De instelling zorgt voor een fysieke leefomgeving van voldoende kwaliteit	- jongeren zijn tevreden over hun fysieke leefomgeving - de leefgroepen zijn passend en veilig ingericht - de leefgroepen zijn zichtbaar schoon	jongeren medewerkers observatie

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
	De instelling zorgt ervoor dat de jongeren voldoende invloed kunnen hebben op hun fysieke leefomgeving	- jongeren ervaren dat zij invloed hebben op de inrichting van hun fysieke leefomgeving - medewerkers bieden jongeren de mogelijkheid invloed uit te oefenen op hun fysieke leefomgeving	jongeren medewerkers observatie
	De instelling zorgt ervoor dat de omgang binnen de instelling voldoende respectvol is	- jongeren ervaren dat respect binnen de instelling belangrijk is - jongeren ervaren dat zij medewerkers kunnen vertrouwen - medewerkers zijn zich bewust van hun voorbeeldgedrag en geven zelf het goede voorbeeld	jongeren medewerkers
	De instelling zorgt ervoor dat de medewerkers een aandachtvolle houding hebben ten opzichte van de jongeren	- jongeren ervaren dat er aandacht is voor hun interesses, familie, vrienden, identiteit, kleding, voeding, levensovertuiging, etc. - jongeren ervaren dat de medewerkers goed gedrag opmerken en complimenten maken - medewerkers hebben aandacht voor de interesses, familie, vrienden, identiteit, kleding, voeding, levensovertuiging, etc. van de jongeren - medewerkers belonen positief gedrag - medewerkers maken tijd en hebben aandacht voor de jongeren	jongeren medewerkers
Aandacht voor samenstelling leefgroep	De instelling heeft aandacht voor de samenstelling van de leefgroepen	- medewerkers zijn zich bewust van de problematiek van de jongeren bij de samenstelling van de leefgroep	medewerkers
	De instelling heeft aandacht voor de inzet van personeel	- de instelling gaat flexibel om met inzet personeel wanneer de problematiek van jongeren daar om vraagt	medewerkers
Voldoende toegerust personeel	De instelling heeft alleen medewerkers met een VOG in dienst	- van medewerkers wordt een verklaring omtrent het gedrag gevraagd (VOG)	personeelsdossiers medewerkers
	De instelling heeft medewerkers met voldoende kennis en vaardigheden in dienst	- medewerkers hebben voldoende pedagogische kennis. - medewerkers hebben voldoende kennis over de problematiek van de aanwezige populatie en handelen ernaar	personeelsdossiers medewerkers jongeren

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
		- medewerkers hebben voldoende vaardigheden	
	De instelling zorgt dat het personeel goed toegerust is voor het werk	- De instelling stuurt/coacht medewerkers op hun werk in de leefgroep	medewerkers

Bijlage 2 – Rapport van bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs

(Zie de pagina's hierna.)

Bijlage 3 – Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg

Aanleiding en probleemstelling
In september 2008 heeft de MOgroep het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg vastgesteld. Het Kwaliteitskader bevat veldnormen voor de sector en is opgesteld door afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties; naast de Inspectie Jeugdzorg zijn dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het Kwaliteitskader *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan deze normen. In navolging van de drie stadia in het Kwaliteitskader, heeft de Inspectie Jeugdzorg toezicht in drie stappen gepland. Zij noemt dit het stapsgewijze toezicht, dat zij op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin uitvoert op alle instellingen voor gesloten jeugdzorg in de periode 2008 t/m 2012.

De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 van het stapsgewijze toezicht uitgevoerd, inclusief enige hertoetsen bij instellingen die bij het toezicht in eerste instantie geen voldoende hadden gescoord. Dit was het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg[5].

In 2010 en 2011 is de uitvoering van stap 2 van het stapsgewijze toezicht aan de beurt. Net als stap 1 vindt ook stap 2 plaats bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg.
De inspectie voert dit toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. In stap 2 komen normen uit de volgende thema's in het Kwaliteitskader aan bod: Opvoeding, Dagprogrammering en Personeel.
Samengevat gaat het hier om het dagelijkse leven van de jongeren in de instelling en om randvoorwaarden voor behandeling.

Het belang van het kind staat voor de inspectie voorop. In stap 1 toetst de inspectie de rechtspositie van de kinderen en hoe er wordt omgegaan met hun verlof. In stap 2 wordt het leefklimaat binnen de instelling getoetst. Dat het leefklimaat de behandeling van de kinderen (en jongeren) ondersteunt, is volgens de inspectie een belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van hun behandeling. Het Kwaliteitskader geeft onder het thema 'Opvoeding' een aantal normen over het leefklimaat die veelal open geformuleerd zijn.
De inspectie heeft zich voor de invulling van deze open normen door een aantal bronnen laten inspireren:

- een bijeenkomst *"Open normen"* die zij heeft georganiseerd met vertegenwoordigers uit "het veld" in oktober 2009;
- het boek *"Kwaliteitsstandaarden jeugdzorg Q4C. Wat kinderen en jongeren belangrijk vinden als ze niet thuis wonen"*[6]*;*

[5] In de inleidende notitie aan de minister over het stapsgewijze toezicht wordt stap 1 het toezicht op de gesloten leefomgeving genoemd. De criteria over de rechtspositie zijn in het Kwaliteitskader onder dit thema opgenomen.
[6] Onder redactie van Fiet van Berk en Leo Rutjes, Houten 2009.

- het rapport *"Goed bejegenen. Beginselen voor het omgaan met ingeslotenen"* van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming[7];
- het artikel *"Pedagogisch handelen in de residentiële zorg. Zes uitgangspunten voor een goed pedagogisch klimaat"*[8].

Deze bronnen zijn ook belangrijk geweest bij de keuze op welke criteria de inspectie zich bij het toezicht in het bijzonder zou richten en hoe de thema's Dagprogrammering en Personeel uit het Kwaliteitskader zijn ingevuld.

De samenwerking met de Inspectie van het Onderwijs betreft met name het thema Dagprogrammering, omdat hierin het onderwijs een essentieel onderdeel vormt. Het onderwijs kan wezenlijk bijdragen aan het perspectief van de jongeren. Daarnaast is goede samenwerking en uitwisseling tussen instelling en school een belangrijke voorwaarde voor een goede behandeling. De beide inspecties voeren samen het toezicht stap 2 uit, de Inspectie Jeugdzorg in de instelling en de Inspectie van het Onderwijs in de bijbehorende school.

De samenwerking met de Inspectie voor de Gezondheidszorg betreft met name het thema Personeel, omdat het van belang is dat het personeel voldoende toegerust is om een psychische of psychiatrische stoornis bij de jongeren te herkennen en om escalatie van problematisch gedrag te voorkómen. De Inspectie Jeugdzorg toetst deze criteria. De Inspectie voor de Gezondheidszorg komt in actie als de bevindingen van de Inspectie Jeugdzorg daartoe aanleiding geven.

De Inspectie Jeugdzorg toetst, gezien de richting van het onderzoek, niet *alle* normen met betrekking tot de thema's Opvoeding, Dagprogrammering en Personeel. De keuze van de criteria en indicatoren komt voort uit de bovengenoemde inspiratiebronnen.
Een thema dat vanuit de instellingen voor gesloten jeugdzorg en vanuit de jongeren wordt aangegeven als belangrijk voor het leefklimaat is de samenwerking en het contact met de ouders. Omdat de inspectie met de sector heeft afgesproken dat de samenwerking met de ouders in stap 3 van het toezicht wordt getoetst, zal dit onderdeel bij stap 2 niet aan de orde komen.
Voor een goed leefklimaat is ook veiligheid een belangrijk criterium. Omdat dit al getoetst is in de entreetoets, komt dit criterium bij stap 2 niet uitgebreid meer aan de orde.

Vraagstelling
De inspectie heeft de volgende vraagstelling voor het onderzoek geformuleerd:

> *In hoeverre is de instelling voor gesloten jeugdzorg in staat een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden?*

Werkwijze
Het onderzoek per instelling bestaat uit een analyse van gegevens van de instelling en een praktijktoets.

[7] Versie 2010.
[8] Door Netty Jongepier, Macha Struijk en Peer van der Helm, gepubliceerd in JeugdenCo, Kennis 01-2010.

Er zit een vaste volgorde in het onderzoek:

1. opvragen feitelijke informatie bij de instelling (voor zover nog niet bij de inspectie bekend) over
    - groepsgrootte,
    - aantal groepsleiders op de groep,
    - verloop onder groepsleiders,
    - opleidingsniveau groepsleiders,
    - dagprogramma;
2. opvragen eigen score instelling op de indicatoren in het toetsingskader van de inspectie, vooraf te mailen aan de inspectie;
3. enquête op school kinderen / jongeren, af te nemen door de inspectie;
4. observaties op de leefgroepen;
5. interview met medewerker kwaliteit;
6. interviews met kinderen / jongeren;
7. interviews met groepsleiders;
8. interviews met gedragswetenschappers en teamleiders;
9. mogelijk analyse van enige cliëntendossiers.

De inspectie start met het analyseren van feitelijke informatie van de instellingen. De inspectie gebruikt de eigen scores van de instelling op de indicatoren in het toetsingskader om het toezicht op maat te maken.
De inspecteurs nemen daarna op de eerste dag van de praktijktoets een enquête af onder alle kinderen en jongeren met behulp van stemkastjes. Ook voert de inspectie observaties uit op de leefgroepen.
De inspectie analyseert mogelijk enige cliëntendossiers voor zover dit nodig is om eerder ingewonnen informatie te checken.
De werkwijze is zo ingericht dat deze betrouwbare informatie oplevert om het leefklimaat te beoordelen en de instellingen en de bewindspersoon op de hoogte te stellen van de kwaliteit, zodat waar nodig verbeteringen kunnen worden aangebracht.

De inspectie voert het toezicht uit in de tweede helft van 2010 en het eerste kwartaal van 2011 bij *alle* bestaande instellingen voor gesloten jeugdzorg. Bij instellingen met meerdere vestigingen streeft de inspectie naar toetsing van die vestiging die de inspectie nog niet eerder bezocht heeft.

Rapportage

De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat en wat de inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport is. Na verwerking van de feitelijke onjuistheden stelt de inspectie de rapportage vast. In het vastgestelde rapport neemt de inspectie de aanbevelingen aan de instelling op en, in een bijlage, de inhoudelijke reactie van de instelling. In het rapport komt een aparte paragraaf met het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs over de school.

Als de inspectie de rapportages heeft vastgesteld, biedt zij deze aan aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en aan de instellingen zelf. De inspectie plaatst de vastgestelde rapporten op haar website.

De Inspectie Jeugdzorg schrijft na het toezicht stap 2 voor de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een geaggregeerde notitie over de resultaten van het toezicht stap 2.

Bijlage 4 – Inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport

(Zie hierna.)